

Navn, språk og norske tradisjoner i Fall Coulee, Wisconsin

Av Vidar Støen

Bosettingen i Fall Coulee: Jørgen Bondeson Gåshovde (127-1) sin farm er fremst midt i bildet, ved veien kalt Fall Coulee Road i Halvorsdalen. Rett bak, midt på bildet ligger farmen til John Johnson Åsagaard (58-1) i Midtdalen. Rett bak er bygningene til Simon Simonson Flyen (86-1) i Flyendalen. Bakover og til venstre er farmene i Amundson- og Rismodalen.

Dette er skrevet med utgangspunkt i artikkelen "Norske navn i Amerika" av Botolv Helleland i Årsmelding til Institutt for namneforskning, 1985. Der beklager forskere den mangelfulle granskningen omkring navnene til norske emigranter. Denne artikkelen skal imidlertid være et forsøk på å gi et innblikk i navnetradisjonene belyst ved en bestemt emigrantgruppe som slo seg ned i Foldal, seinere kalt Fall Coulee, ved Hixton, Wisconsin. En liten innføring om stedet er også tatt med knyttet til de kulturinstitusjonene norskamerikanerne hadde overført fra hjembygda. Den del av kulturarven denne artikkelen vektlegger er språket og navnene.

Den anerkjente professoren i lingvistik, Einar Haugen, startet arbeidet omkring norsk språk og navn i Amerika i mellomkrigsårene. Ifølge navneforskeren Peter Hallatåker har ingen diskutert noe videre om norskamerikanerne hadde kontinuitet i og videreført den særegne norske navnetradisjonen til de neste generasjonene (Helleland 1990 red. s. 124). Han mener at det mest interessante spørsmålet er om innvandrerne holdt på det gamle mønsteret eller utviklet nye navnetradisjoner med slektsnavnene etter amerikansk skikk og bruk.

Her vil det ikke være plass til en utførlig analyse av navneendringene til folldølene. Arbeidet er ikke fullført, men hovedtendensene er likevel klare. Fra en historikers ståsted er det mest spennende aspektet med endringene i hvilken grad navnene kan være en indikasjon på hvor langt integreringen eller assimilasjonen har kommet i det amerikanske samfunnet. Det er grunnlag for å si at det skrevne navn er et av de mest konservative elementene for å holde oppe den norske kulturen. Derfor er navn og språk noen viktige og interessante kulturvariabler blant mange andre kulturelle institusjoner som eksisterte i den Foldalen i Amerika. Naturlig nok var navnet skrevet på samme måte som den gang de reiste ut, mens

skrivemåten har endret seg her i Norge.

Navnet på settlementet unngikk selvfølgelig heller ikke amerikaniseringen, og det gikk gradvis over til å hete Fall Coulee. Første del av stavelsen fikk en engelsk etterligning i uttalen med skrivemåten «fall». Dal erstattet «yankeene» med det fransk-kanadiske ordet «coulee», flytende lava, som i denne sammenheng betyr bratt dal. Dette ordet passer godt, for vi kan si at Fall Coulee er stedet med «folldølene i de bratte åssidene.» Svært kuppert terreng er typisk for denne delen av vestre Wisconsin som kalles for «Coulee-region.»

Først litt generelt om navn og opprinnelsen til dem. I Kunnskapsforlagets leksikon av 1980 står det blant annet dette om funksjonen til personnavnene: Personnavn kan være personbeskrivende, dvs. gi en beskrivelse av egenskaper personen har eller som man ønsker han eller hun skal ha, de kan betegne at en person tilhører en bestemt ætt, klan, klasse, stamme, eller ha en bestemt funksjon i samfunnet.

Et eksempel på beskrivende navn er det gammel-norske og sammensatte Gudbrand, gudsverd, Bjørn eller Karl som betyr mann. Navnene har en lang tradisjon, og de første kan spores helt tilbake til tidlig jernalder, ifølge Haugen. Navnene holdt seg i de samme familiene dersom gardene ikke gikk ut av slekta for navnet tilhørte garden og eiendommene omkring, ikke personene. Dersom de flyttet til en annen gard, byttet de også navn. Familienavn var et privilegium i byene til langt ut på 1800-tallet, men det var vanlig med å ta andre etternavn ved å henge på gardsnavnet. Dette mønsteret har etterhvert blitt fast ved at hver person hadde et fornavn, et patronymikon, son-navn, i midten og et gardsnavn, slik som Erik Anderson Lien. I byene var det annerledes fordi gardsnavn minte innflyttede bønder om landsbygda og kanskje strevsomme og lite hyggelige opplevelser. Derfor var son/sen-navnene, eller de såkalte patro-

nym-navnene, mer populære i urbane strøk.

Noe av den samme holdningen til bygde-Norge hadde innvandrerne i Amerika. Særlig de som ville gløkke tjener- eller husmanns- systemet hjemme, tok ofte avstand fra norsk kultur. Disse tok derfor flere navn før de endte opp med et mest mulig engelsklignende. Husmannen Austvold fra Vestlandet viser dette da han kalte seg for Østvold i Kristiania, og i Amerika hette han Ostvold.

Hvordan var det med folldølene i Amerika? Området som mange bodde i er allerede definert til Fall Coulee, og tidsrommet er fra 1866 til andre verdenskrig. I Norge kunne hver gard ha 100 og opp til 300 stedsnavn for å identifisere alle bekker, koller, skogteiger og jordstykker. I USA, derimot, var jordene som regel flate, og oppdelte i kvadratiske biter. Det var 36 seksjoner på en kvadrat engelsk mil, i en lokalstyrt enhet kalt «town». Jordstykkene var angitt i firedeler av en seksjon, kalt en «quarter». Disse 640 mål store tomtene var standard størrelse ved utdeling til innvandrerne mot å betale en registreringsavgift rundt ti dollar.

Settlementet Foldal hadde flest innbyggere rundt 1930 med 22 farmer eid av innvandrere fra Follal. I tillegg var det noen fra Søndre Land og Fåberg samt ektemaker til folldølene fra disse stedene og andre bygder i Nord-Østerdalen. I norde delen av Trempealeau-dalen ligger landsbyen Hixton ved elva som bukter seg mot Mississippi. Nord for denne klyngen med noen butikker, en mølle, en bar og en stall kom Simen Simenson Flyen (86-1), kona Anne Marie Pedersdatter Haugen (Støen) (82- 1) og broren Mikkel og tok land oppe i en bratt bakke. Der var de aleine i 1868, men allerede året etter kom 22 slektninger, naboer og venner og søkte ly i jordhytta deres første natta. Disse pionere var i ferd med å danne et nytt samfunn, men så likt det de hadde forlatt som mulig.

Selv om nordmenn var i flertall i et område, hadde de liten innflytelse over navnegiving i lokalsamfunnene, for i starten hadde de begrenset makt i administrasjonen. Likevel finnes det navn på ulike områder som kan tilskrives folldølene. Foldal var det offisielle navnet inntil midten av nittentrettiåra, men enda lenger det uformelle navnet på bosettinga til de tjuetalls familiene fra Østerdalen.

Disse tok med navna som de etterhvert blandet med engelsk. De måtte gå over «Hoff-bloffa» når de skulle krysse åsryggen til Gåshovde-farmen. Barna gikk over «kreeken» til Krokhaugens skolen på norsk-skole noen måneder hvert år. Behaug-farmen ligger like ved «stor-råden» som er en ny firefelts veg gjennom Minneapolis, Minnesota mot hovedstaden Madison.

Grunnleggeren av Fall Coulee, Simen Flyen, fant det beste stedet med vann, skog og god jord. Denne dalen ble selvfølgelig kalt Flyendalen. På hver side er det to paraleldaler som tilsammen minner om fem fingrer på en hånd. (Se kartskisse). Tollef Amundsen Haugen (97-1) slo seg ned som nærmeste nabo i øst. Denne fingeren ble kalt Amundsondalen. I langfingerdalen fant Jo Johnson Åsagard (58-1), kone og barn en plass de likte i det som kalles for Midtdalen. Deres nærmeste naboer var Halvor Pederson Kvan-sletten (79-2) med familie. Halvorsendalen er oppkalt etter han. Ole Hanson Rismoen (117-1) kjøpte jord i Rismodalen så seint som i 1887.

Eide bru er et navn av spesiell interesse. Familiene Eide (145-2) og Sletten (145-4) bodde like i nærheten av denne brua med samme navn som de gjorde i Norge. Forskjellen var at dette var i Irene, Yankton County, Sør Dakota. Helt nord i Red Riverdalen i Minnesota på grensa mot Canada er navnet Foldahl brukt på en kommune eller «township». Etter nitidig granskning og åstedsbefaring har det ikke vært mulig å bekrefte opprinnelsen til denne Foldalen skrevet

med 'h'. Dette er sporadiske eksempler på norske stedsnavn.

Hva med personnavnene? På grunn av navnebytte har det vært vanskelig å identifisere utvandrerne i de ulike kildene. Familie- eller gardsnavnet Tøftan eller Toftin, som var vanlig bruk i skriftlig form i hjembygda, har opp til ti varianter. Mange ganger har det vært skrevet med ukjent og til dels uleselig håndskrift slik at det har vært litt av et detektivarbeide å identifisere alle medlemmene i denne familien og deres bevegelser. I daglig tale hette denne garden Tøftom. Sjølv skrev de seg for Tøftom og Toften i immigrantprotokollene ved utreise til USA, bortsett fra de to eldste døtrene, Ingeborg og Marit, som er registrerte med navnet Olesd., da de reiste noen måneder seint.

Kildene i USA er enda mer forvirrende. Like etter ankomsten bodde de hos søkenbarnet Trond Jørgensen Aasen (82-1), og da registrert som Thompson i folketellingen av 1880. Sekretæren for Upper Pigeon-kirka brukte pikenavnet med patronym riktig i medlemsprotokollen for Kari Hansdatter Aasen. Et annet sted står det Kari Tofte, enke etter Torstein Olsen, og i registeret over de første menighetsmedlemmene er navnet skrevet Kari Hansen. Navnet Tøftom er blitt borte.

Riktig vanskelig var det for amerikanerne å uttale dette navnet, og bokstaven «ø» finnes som kjent ikke i det engelske alfabetet. De engelsk-talende tjenestemennene i «folkeregisteret» og andre offisielle registre i administrasjonsstedet Black River Falls har disse variantene: Tufte, Tofte, Tuften og Toften. Til slutt har alle i familien fått navnet Olson.

Årsakene til endringene før emigrantene forlot Norge kan ha vært mange. I likhet med Jørgen Krokhaug fra Elgevasslien (172-1), tok flere navnet på den garden de var tjenere på, som i dette tilfelle var Krokhaug (89-1). Spesielt attraktivt var det for

småkårsfolkene å bruke navnet på de største gardene i bygda, for på den måten å stige i status.

I det nye landet var det også språklig-kulturelle årsaker, i tillegg til de sosiale begrunnelsene, for å endre navnene. En navnegranskning av bosettingen nettopp i Fall Coulee er på gang for om mulig å gi mer innsikt i mekanismene og mønstrene for navneendringene.

NAVNEGRANSKNINGEN I FALL COULEE

Tallmaterialet bygger på 263 personer i Fall Coulee som er registrert i 6 ulike kategorier kilder med 18 mulige steder hvor de er nedtegnet med navn. 100 personer er av første generasjon og 163 er født i Amerika og dermed av andre generasjon. Denne undersøkelsen er ikke ferdig, og jeg må derfor vise til en hovedfagsoppgave om kulturendringer i det norske Amerika. Analysen vil også sammenlignes med andre kolonier av tilsvarende type, som eksempel Dovre i Minnesota. Resultatene vil her bare være foreløpige.

OVERSIKT OVER ULIKE KILDER

NORGE:

Dåpsnavn og sted fra: Follidal Kirkebok eller Bygdebok 1834-1930.

Navn og utreisedato emigrantprotokoller: 1867-1930

USA:
Navn fra Upper Pigeon Church (UPC) i Northfield, Wis. årene 1874-1949.

Skrivemåte i nekrologer i avisene, dødsdato.

Statsborgerskap innvilget, US-citizen-dokumenter 1880

Militærtjeneste fra militærruller, 1885

3 kartbøker fra årene 1900, 1910, 1931.

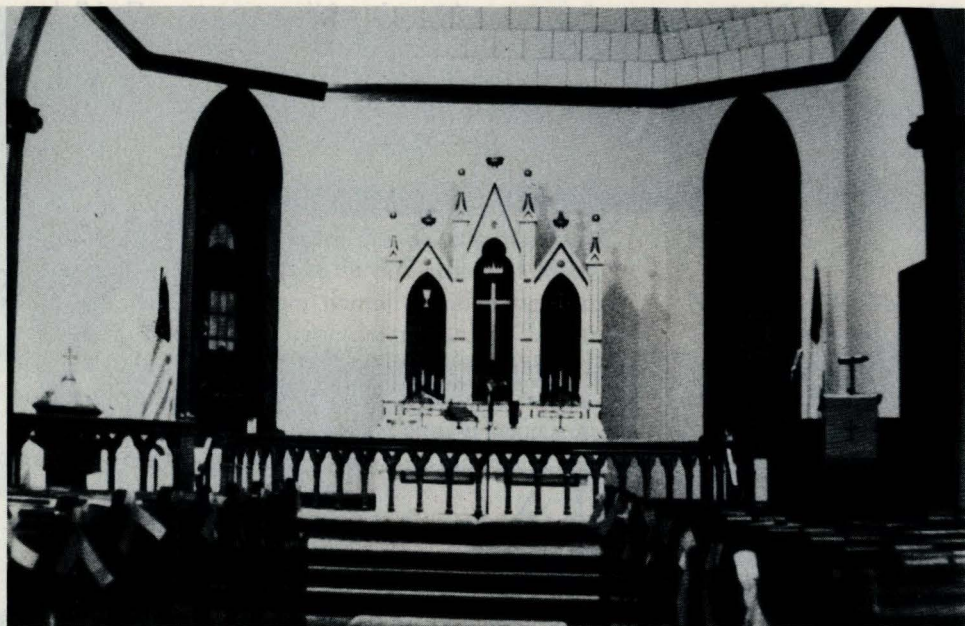
Folketelling for hele USA, 1880.

2 folketellinger for Wisconsin, 1885 og 1910.

2 skattelister for årene 1912 og 1938.

Den gamle korskirke. Denne kirke var i formen en kopi av korskirken i Folldal, bygget i 1880-åra på dugnad. Den ble straks for liten. Altertavla er flyttet til den nye kirke, da den ble bygget i 1919.

Den nye kirka.

Denne er bygget på ruinene av en tilsvarende, som brant da den var ferdig, bare lynavlederen sto igjen. Heldigvis ble altertavla berget. Den er nå i dagens kirke. Fremdeles med sin norske tekst inntakt.

Blandet norsk og engelsk. Trond Jørgenson Aasen (82-1) byttet navn til Tom Johnson. På gravsteinene er det norsk tekst i 1919 og engelsk i 1931.

Kildene er ikke organisert kronologisk, men etter kategori fordi det har større betydning hvem som skrev navnene, sjøl om det er mange år fra første til siste nedtegning. Det er for eksempel større forskjell-

Mari Pedersd. Flyen (86-1) var gift med Halvor Pederson Kvannsletten (79-2). Dermed ble hennes familienavn Pederson både i Norge og Amerika.

ler i skrivemåten når en engelsk- talende registrator tok folketellingene eller skrev navnet på et skattekontor etter bare å høre på, til sammenligning med en norskfødt prest i Upper Pigeon-kirka som skrev,

Her har det bare skjedd en liten forandring, fra Rismoen til Rismon, gravstein over Mille Rismon, 1865-1913, med norsk tekst.

enda det hadde gått 30 år.

Listen nedfor viser navnene som er nedtegnet og eventuelle endringer i de ulike kildene for familien fra Kjølle (53-4) Faren Simen Anderson, født 1839, reiste ifølge emigrant-protokollene fra Norge i 1874.

Simen Anderson patronym fra Follidal Bygdebok, 1839 Simen Simensen emigrantprotokoller 1874 Simon Andersen Kjølle g. m. Kristine Nilsd. Kjølmoen 1878 Simon Andersen Kjølrum UPC-protokoll foreldre/vitner 1879 Simon Andersen død - gravlagt ved UPC 1906 Simon Anderson fra 1. kartbok 1900 Simen Andersen 1. folketelling 1880 Simon Anderson 2. folketelling 1885

Anton Simenson UPC-dåp f: Jackson County, Wis. 1879

Anton Andersen konfirmert i UPC 1894

Anton Andersen UPC-prot. foreldre/vitner 1902

Anton Anderson død - gravlagt ved UPC 1945

Anton Anderson fra 1. kartbok 1900

Anton Anderson fra 2. kartbok 1910

Anton Anderson fra 3. kartbok 1931

Anton Anderson 1. folketelling 1880

Anton Anderson 1. skatteliste 1912

Anton Anderson 2. skatteliste 1938

En legger straks merke til at kirkebøkene har den norske formen av patronymene med endingen -sen i etternavnet og bruker gardsnavnet Kjølle og til og med den gamle formen Kjølrum. Det typiske engelske -son som i Johnson blir mest brukt i de offisielle amerikanske kildene. For den statistiske beregningen og for å se mønstrene i forandringene, er det nødvendig med koding av navnene. Fornavna har 4 posisjoner med felter for: nasjonalitet, skrivemåte, endring i antall navn og anglisering i skrivemåten. Etternavna hadde samme felter med navnetype i tillegg. Type navn skiller mellom gardsnavn, ekte og

falske patronym, initial eller andre. Falsk patronym er et annet enn farens navn med endingen -son.

De norske innvandrene hadde blant annet problemer med språket, og amerikanerne hadde vanskeligheter med å forstå dem og uttale de ukjente navna. Derfor var hovedårsaken til endring av navnene at de skulle bli mer lik engelske. Ved å bruke det gamle norske patronymikon med endingen son i etternavna ville de være til forveksling lik disse engelske Johnson og Anderson. Det vanligste mønsteret var da å bruke farens eller bestefarens fornavn og legge til son. Henholdsvis ekte og falsk patronym. Derfor var det tilsynelatende norske navneskikker de fulgte.

For at en og samme familie skulle få likt navn, hadde de familieråd som hos Furuhoode (142-4). 6 av 8 barn reiste til ulike steder i Wisconsin. Faren hette Ingebrigt eller Embret Hansson, og de tok de derfor navnet Embretson. Naboene i Fall Coulee kalte dem likevel Furuhoode i dagligtale opp til våre dager for å minne om opprinnelsen.

Noen steder bodde det så mange med samme etternavn at det var vanskelig å skille dem. Dette var særlig et problem i de store byene som Minneapolis hvor det i tillegg var tusenvis av andre skandinavere som het Anderson og Olson. Derfor oppfordret avis-magnaten Rasmuss B. Andersson og mange andre norsk-amerikanere disse med patronym å ta sitt opprinnelige gardsnavn. En hel del byttet også fordi de ville identifisere seg med sin norske kultur. Det var i en tid med nostalgiske strømninger. Jeg har blant annet hørt fra de yngre i familien Hansson at de ville heller ha hatt det velklingende norske navnet Aurlien istedet. At de går til det skritt og bytter er lite trolig.

Endringene har ikke vært store ved bytte av etternavn, for de fleste beholdt jo sitt patronym selv om de skrev son istedet for sen. De som hadde enkle gardsnavn, beholdt ofte disse også, som Lien (85-1), Faldet (169-1) og Eidet (145-1) eller bare siste leddet

som Lien i Gravbekklia (149-1). Enkelte synes å være mer bevisst og beholdt særegne navn som Brandsnæs, ofte skrevet med «æ» eller som Brandsness. Svært få byttet til rene engelske navn uten noen sammenhenger eller oversatte sine beskrivende navn som Haugen til Hill. Derimot var Thompson mye brukt der faren hette Trond, som i Odden-familiene.

Noen familier hadde ulike navn for forskjellige søsken. Jørgen Bondeson Gåshovde (127-1) tok navnet Bunderson, sønnen Ole hette Hoff hele si tid, og sønnen Ingebrigt skrev seg for Jørgensen. Kona Ingeborg ble forøvrig omdøpt til Isabella i de amerikanske kildene.

Mange førstegenerasjons immigranter kalte sine barn med to fornavn. Det ene var engelsk, og det andre norsk. Omtrent 20% av barna hadde denne kombinasjon, mens bare 7% hadde engelske navn når det var alene. Det første var anvendelig på skolen der hvor barna var sammen med engelsktalende for å være like. Hjemme kunne de bruke det andre navnet for i tillegg å opprettholde norske tradisjoner så langt det var mulig. Røttene betydde mye, for hele 40% av navnene kom opprinnelig fra Folldal som var vanlige brukte dåpsnavn der.

Det gjenstår å undersøke om nybyggerne i Fall Coulee bevisst brukte norske navneskikker ved oppkalling av barna slik at eldste sønn fikk samme navn som farfar og så videre. I enkelte familier har de gjennomført dette i noen grad, særlig fordi noen av barna var født i Norge. Andre har fulgt skikken med å oppkalle neste barn med samme navn når det var spedbarnsdødlighet. I familien Jon Åsagard (58-1) kom den første Martin til verden i 1887 og døde tre år seinere. Martin Julius var født og død i året 1891 og oppkalt etter broren. Den tredje Martin Julius var født i 1892.

Oppfølging av navnene og tradisjonene fra Folldal var varierende. Endringene av deres egne dåpsnavn

var minimale, og etternavnene var i noen grad endret i de amerikanske kildene fra gardsnavn til uekte patronymer med endingen -son, og andre med den lille varianten fra -sen til engelske -son. Noen beholdt sitt gardsnavn, særlig når det var kort og enkelt. Den norske presten skrev de fleste med etternavnet -sen og ofte gardsnavnet i tillegg opp til omkring 1910. Da var det et markert skille med bruk av -son. Forklaringen på dette nye var muligens at sønnen overtok preste- embetet dette året, og at han var født og oppvokst i Amerika.

SPRÅKET I DET NORSKE AMERIKA

Bosettingsmønsteret og næringsveiene hadde også betydning for utviklingen av kulturen og språket deres. Den norsk-amerikanske forfatteren O. E. Rølvåg la merke til at kvinnene snart erstattet ordene de brukte om måltidene frokost, middag og kvelds med henholdsvis «bræfæst», «dinner» og «søpper.» Disse fikk en norsk uttale og kalles lånord. Ordvalget til mannfolka var preget av deres arbeid og nære miljø. Lånordene og uttrykkene var knyttet til det daglige arbeidet ute på «fila» - på jordet.

Einar Haugen sier at utropsordene ble byttet ut først. Når folldøler av tredje generasjon snakker norsk i dag, kommer engelske utropsord på løpende bånd uten at de tenker over det. De saftige uttrykkene «by golly», «shucks», «son of a gun» og «by jiminy» faller inn i folldalsdialekta uten unaturlig opphold.

Ordforrådet strakk ikke til da de var hos handelsmannen. Nå fikk de først og fremst erstattet verdien til de amerikanske enhetene for mål og vekt. De kjente andre verdier fra Norge med en lignende norsk lyd kvalitet der daler var «dollar», fot var «foot», mil var «mile» og pund var «pound». Overgangen med uttalen var grei, problemet var å huske måleenhetene. Særlig de eldste blandet sammen når de skrev

brev til de hjemme. Et tredje sett med måleenheter skapte problemer når noen kjente disse i England før de forlot Norge. På en eller annen måte hadde disse målene endret seg over Atlanteren. Eksempelvis er en gallon 0,75 liter mindre i Amerika.

De engelske substantivene ble mest tatt opp, særlig navn på gjenstander og ideer immigrantene ikke kjente fra før. Hvor ofte de engelske ordene ble brukt, avgjorde følgelig hvor fort og hvor mange av disse lånordene som kom inn i språket. (Haugen s. 33).

Årsakene til at lånord kom inn i språket er mange. Det var ingen selvfølge for folldølene i for eksempel Fall Coulee eller Stanley å blande mange engelske ord inn i dialekten til daglig blant sambygdinger. Likevel er det enklest, og minst anstrengende, å overta de nye orda de kom i kontakt med i stedet for å lage nye. Lett var det også å gløkke norske ord som sjelden var brukt. Språket måtte være aktivt i bruk dersom immigrantene skulle beholde ordforrådet. Det var lettest å opprettholde den opprinnelige dialekta og skrive norsk i de områdene hvor det var mange fra samme stedet i Norge.

Ved siden av at det var mange døler i nobolaget, hadde det også stor betydning at de enkelte hadde lyst til å beherske kunsten å snakke og skrive norsk. En kan finne ættlinger som bor langt utenfor kjerneområdene til folldølene som kan snakke godt norsk. Felles for alle disse er at de vokste opp blant sambygdinger. I barndommen fikk de kontakt med den norske kulturen som de seinere har dyrket. Dermed har de også opprettholdt interessen for sine forfedres oppvekstforhold i Folldal.

Kontakten med Norge var stor så lenge norskamerikanerne behersket språket. Mange av tredje generasjon har igjen tatt kontakt, og på den måten har de oppfrisket norskkunnskapene ved blant annet å gå på kurs. Bruddstykker har de beholdt godt, og det aller

kjæreste vil nesten aldri forsvinne. Det kan være en barneregule som deres bestemor fortalte ved senga en kald vinterkveld på farmen ute på prærinen.

Einar Hagen mener deler av litteraturen var lengst holdt fri for engelsk, og spesielt poesi og sanger som knapt gikk i gløkkeboka. En kan ikke tenke seg at mor ville synge en båndull med engelske lånord blandet i. Opplesning av dikt var også uhørt med denne sammenblandingen. De gamle eventyrene og sangene som de kunne utenat, var beholdt i sin opprinnelige stil så lenge de var i bruk. Immigrantene sjøl overførte disse kulturskattene nesten uendret til neste generasjon.

Når nordmenne snakket om hjemlige trakter kom også språket litt tilbake. Hvilke ord skulle de erstatte med åra for å beskrive kona som karda ull og spann på en rokk. Kunne de egentlig erstatte ei hesje med et «fence»? Jo, det var nok det, men i slike sammenhenger var det vanlig å bruke norske ord så lenge som mulig. Jeg tror neppe at noen folldøler i det norske Amerika vet hva ei hersje er i dag dersom de ikke har vært i Norge. Det er heller ikke noe dekkende engelsk ord fordi det har aldri har vært noen hesje på prærinen. Noe underlig er at å «fence» betyr å hersje. Dette ordet betyr egentlig et gjerde, og blir brukt om både hersje og hafelle.

Norsken var også godt bevart i situasjoner hvor sterke følelser var satt i bevegelse. I forhold der sensitive og nære ting var beskrevet, brukte norskamerikanerne få engelske lånord. Det ville være umulig for bestefar å fortelle med engelske ord til sine barnbarn hvordan han måtte slite for å gjete dyra på setra. De engelske oversettingene ville forringe mye av stemningen og innholdet.

I den sammenhengen kan en språkprøve fra dagens norske Amerika passe inn: "Han var så «bussie» (stessa) når han skulle «visite» (på besøk) at han tok «carn» (bilen) ut av «barn» (låven) og kjørte gjennom

«gaten» (grinda). Det bar nedover «streeten» (gata) i «crazy» (vill) fart ute i «ditchen» (grøfta), gjennom «fencet» (gjerdet) og der vart han stående i «fila» (på jordet)." Denne strofen ville være typisk for den norske som norsk-amerikanere har innarbeidet over mange år i Midt-Vesten. Samtidig har de en hel del dialektord iblanda uten at de sjøl er klar over det. En kunne like gjerne høre hafelle i stedet for «fence» i andre sammenhenger. Skriftspråket har også mye blanding med engelske lånord. Den store forskjellen er at dansk-norsk har erstattet dialekten i muntlig. Unntaket er for de som har lært sin norsk på høyere skoler. Det er fortrinnsvis ungdom som har et formalisert bokmål i norskundervisningen, uten innblanding av dialekt eller dansk.

Årsaken til at dansken har kommet inn, har sin enkle forklaring i at immigrantene lærte et skriftspråk som var dansk-norsk når de gikk på skole i Norge. Dette fortsatte i andre og tredje generasjon i USD på norskskole. Der leste de Luthers katekisme på samme språk som foreldrene hadde gjort. Imidlertid er det imponerende å se at tredje generasjon snakker dialekt samtidig som de skriver dansk. De klarer overraskende godt å skille de to variantene i tale og skrift.

Det store spørsmålet er hvor lenge det norske språket og navnene vil holde seg i det norske Amerika. Når den tredje generasjonen, som nå for det meste er kommet i pensjonsalderen, blir borte om noen tiår, vil ikke mange kunne snakke noe videre norsk. En del idealister blant de unge har lært å lese en god del norsk, og de kan skrive litt, men snakke dialekt kan disse unge ikke. Etternavnene som de har etter foreldrene, vil de sikkert ikke endre, men det er lite trolig om de vil gi barna sine typiske norske fornavn.

Stort bedre står det ikke til med å konservere norsk kultur i Amerika. Det er fortsatt 17-mai feiringer i mange byer i Midtvesten. Minneapolis har dette

arrangementet, riktignok på en annen dag enn nasjonaldagen, men det er stor oppslutning av bunadskledde entusiastister med utstillinger av rosemalte dekorasjoner og treskjærte gjenstander. Norsk folke-musikk kan også høres, i det minste fra høytalere.

Norske tradisjoner vil i fremtiden mer eller mindre begrense seg til matskikker. De årvisse lutefisk- og lefsemiddagene i kirkene for å skaffe penger er mer populære enn noen gang blant norsk-amerikanere. Populæriteten strekker seg til de andre etniske gruppene som polske og tyske amerikanerne. Mer kan en kanskje ikke forvente at den norske minoriteten kan oppnå, i det kulturimperialistiske samfunnet, for å fremme norske tradisjoner?